FAGFELLEVRDERT

De siste årene har antallet asylsøkere i Israel økt betydelig. Dette har ført til en nasjonal debatt preget av følelsesladde referanser til jødisk eksilhistorie og jødernes lidelser under annen verdenskrig. Hvordan påvirker en slik debatt nasjonal asylpolitikk og forståelsen av asylbegrepet i Israel?

«For vi var som dem»

ASYLDEBATTEN I ISRAEL

Karin Fathimath Afeef er forsker ved
Institutt for fredsforskning (PRIO).

TEKST: Karin Fathimath Afeef
BILDER: Natan Dvir

SIDEN 2006 HAR flere enn 13 000 migrant-er søkt asyl i Israel. De fleste asylsøkerne er eritreiske og sudanesiske statsborgere som smugles inn i landet gjennom den lange og porøse grensen mot Egypt.¹ Tidligere var asyl et lite debattert tema i den israelske offentligheten, og ikke en gang israelske menneskerettighetsaktivister var klar over asylsøkernes situasjon i landet.²

Dette endret seg drastisk etter at antallet asylsøkere begynte å øke. De nyankomne afrikanerne har fått betydelig medieoppmerksomhet, og deres tilstedeværelse i Israel har ført til en fascinerende nasjonal debatt. Et av spørsmålene debattanter og flyktningforkjempere stadig vender tilbake til, er: Har ikke Israel, et land skapt av og for landflyktige jøder, et særegent moralsk ansvar overfor samtidens flyktninger? Denne artikkelen retter søkelyset mot

asyldebatten i den jødiske staten. Som asyl- og innvandringsdebatter verden over reflekterer den israelske asyldebatten både nasjonal identitet og selvforståelse. Og med unntak av noen få rapporter³ har lite har blitt skrevet om dette temaet. Et slående trekk ved den israelske asyldebatten er de stadige referansene til folkemordet på jødene – *Shoah*⁴ – og jødisk eksilhistorie. Ned-enfor vil jeg derfor undersøke hvordan israelske aktivister og asylsøkere har tatt i bruk slike følelsesladde referanser i den offentlige asyldebatten, og hvordan dette muligens kan ha påvirket nasjonal politikk samt forståelsen av asylbegrepet i Israel. Mitt argument er at selv om *Shoah*-retorikk og historiske paralleller unektelig har rettet søkelyset mot asylsøkernes situasjon i Israel, har det ikke utfordret de grunnleggende premissene i det israelske migrasjonsregimet og derfor ikke ført til noen vesentlige endringer i landets asyl- og innvandrings-politikk. Jeg vil også påstå at argumentene som blir brukt av flyktningforkjempere i Israel, har ført til en favorisering av visse grupper asylsøkere på bekostning av andre. Dette har videre ført til at menneskerettig-hetsspørsmål og landets plikter under internasjonal flyktningrett har fått mindre oppmerksomhet.

Før vi går videre, er det nødvendig med en begrepsavklaring. «Asylsøkere» i denne artikkelen referer til ikke-jøder som søker beskyttelse fra den israelske stat i henhold til flyktningkonvensjonen av 1951. Israel ratifiserte denne konvensjonen allerede i 1954 og i 1968 bekreftet myndighetene protokollen relatert til konvensjonen (fra 1967). Landet har internasjonale juridiske obligasjoner i henhold til disse. Denne artikkelen vil ikke ta for seg det komplekse temaet om asyl for palestinere, ettersom

denne gruppen ikke har mulighet til å søke eller få asyl i Israel.⁵

Funnene som presenteres, er hovedsakelig basert på en analyse av 94 avisartikler og 18 kronikker om asyl i Israel. Disse artiklene ble systematisk innsamlet fra den israelske avisa Yediot Ahronot, og dekker perioden januar 2006 til april 2009. Denne avisen ble valgt fordi den har størst lesekrets i Israel (2/3 av det hebraiske avismarkedet), og den har også den mest

*En humanitær gest ble vist da Israel
tilbød midertidig beskyttelse til 83
muslimske bosniere i 1993.*

besøkte internettetsiden i landet.⁶ Ifølge BBC dekker Yediot Ahronot «et bredt spekter med meninger og gir rom for kommentatorer fra både høyre og venstresiden i israelsk politikk». Det er likevel en klar begrensning at andre israelske aviser ikke har blitt inkludert i analysen nedenfor. I tillegg til nyhetsartikler baserer funnene i denne artikkelen seg også på en rekke dybdeintervjuer med nøkkelinformanter fra israelske menneskerettsorganisasjoner, universiteter og UNHCR i Israel.

Det israelske migrasjonsregimet

Det israelske migrasjonsregimet er ufravikelig knyttet til landets historie og nasjonale ideologi.⁸ Den historiske konteksten av «kriger og jakten på demografisk overlegenhet»⁹ har vært avgjørende for utformingen av israelsk innvandringspolitikk. I tråd med sionistisk ideologi har israelske myndigheter alltid aktivt oppmuntret jødisk immigrasjon for å styrke den jødiske staten. Myndighetene tilbyr automatisk stats-

borgerskap og sjenerøse velferdsordninger til jøder som velger å immigrere.¹⁰ Dette er i henhold til den israelske loven om tilbakevending (*hok hashvut*), som gir alle mennesker av jødisk avstamning¹¹ og deres ektefeller rett til å immigrere til Israel.¹²

For sionister blir jødisk migrasjon til Israel ansett mer som en «tilbakevending» til forfedrenes hjemland, enn som migrasjon til et nytt land¹³ og dette kan muligens forklare noe av det skarpe politiske skillet mellom ikke-jødisk innvandring (*hagira*) og jødisk innvandring (*aliyah*) i det israelske migrasjonsregimet. I motsetning til jøder, er ikke-jødiske innvandrere uønskede i Israel ettersom deres tilstedeværelse oppleves som en trussel mot landets jødiske fundament. Sammy Smootha, skriver at innvandrere som ikke tilhører den etniske nasjonen kan bli oppfattet som en trussel på mange plan: både i biologisk, demografisk, kulturell, sikkerhetsmessig og politisk forstand.¹⁴ Dette reflekteres også tydelig i politikken som føres i Israel. Ikke-jødiske innvandrere har vært systematisk utestengt fra deltakelse i det israelske samfunnet, og de fleste har ikke tilgang til verken statsborgerskap eller grunnleggende rettigheter.¹⁵ Dette gjelder også, i stor grad, for asylsøkere.

Asyl i Israel

Israels første erfaringer med ikke-jødiske asylsøkere kan dateres tilbake til 1977, da en gruppe vietnamesiske båtflyktninger ble plukket opp av et israelsk fraktskip. Denne gruppen ble tilbudt asyl av daværende statsminister Menachem Begin.¹⁶ I årene som fulgte, mottok Israel totalt tre hundre vietnamesiske flyktninger, og noen av dem lever fortsatt i Israel, med israelsk statsborgerskap.¹⁷ En lignende humanitær gest

Siden 2006 har flere enn 13 000 migranter søkt asyl i Israel. De fleste asylsøkerne er eritreiske og sudanesiske statsborgere som smugles inn i landet gjennom den lange og porøse grensen mot Egypt

ble vist i 1993, da Israel tilbød midlertidig beskyttelse til en gruppe på 83 muslimske bosniere.¹⁸

FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) har operert i Israel siden 1980-årene og har tilbudt ulike former for beskyttelse til asylsøkere i landet. I begynnelsen ble alle asylavgjørelser tatt i Genève med myndighetenes godkjenning. I løpet av 1980- og begynnelsen av 90-årene var det kun 60–70 søknader, hovedsakelig fra etiopiske asylsøkere, som ble godkjent.¹⁹

Mot slutten av 1990-årene begynte asylsystemet i Israel å endre seg. I 1999 ble et midlertidig beskyttelsesprogram opprettet til fordel for en rekke afrikanere som befant seg i landet. Asylsøkere fra krigsherjede land som Sierra Leone, Liberia, Elfenbenskysten og Den demokratiske republikken Kongo fikk midlertidig opphold og arbeidstillatelse i Israel i en tidsbe-

grenset periode.²⁰ I 2002 ble israelske myndigheter mer involvert i asylprosessen, og en komité, *the National Status Granting Body* (NSGB), ble etablert. Denne komiteen, som bestod av medlemmer fra flere departementer, fikk i oppgave å vurdere asylvurderinger foretatt av det lokale UNHCR-kontoret og videre gi råd til innenriksministeren, som har endelig beslutningsmakt i alle asylsaker i Israel.²¹

Dette var den byråkratiske ordningen i 2006, da tallet på asylsøkere i Israel begynte å øke betraktelig. Økningen skyldtes i stor grad at et stort antall personer ble smuglet gjennom grensen fra Egypt. Figur 1 viser en markant økning i asylsøknader i perioden 2005–2008. (Se neste side.)

Det er flere årsaker til denne økningen. Mange nyankomne asylsøkere refererte til de vanskelige levekårene og manglende fremtidsutsiktene i Egypt som avgjørende

for deres beslutning om å migrere til Israel. Noen refererte spesifikt til de voldelige sammenstøtene med egyptisk politi i forbindelse med en flyktningsdemonstrasjon utenfor UNHCRs kontorer i Kairo i september 2005.²² Bedre arbeidsvilkår og jobbmuligheter har også gjort Israel til et attraktivt bestemmelsessted, og menneskesmuglere i Sinai-ørkenen har som følge av dette utvidet sin virksomhet betydelig i senere år.

Myndighetenes respons på det økende antall asylsøkere har vært særdeles ukoordinert og tilfeldig. Asylpolitikken har hovedsakelig vært preget av landets høyst ekskluderende migrasjonsregime. Representanter for myndighetene har blant annet antydnet at asylsøkerne, spesielt de fra Sudan, utgjør en trussel mot rikets sikkerhet. Asylsøkere har blitt utsatt for fengsling på ubestemt tid uten juridisk ettersyn, tvunget til å utføre ulønnet arbeid i jordbruket, eller de er blitt ofre for tilfeldige arrestasjoner og utvisninger.²³ Ettersom myndighetene har gjort lite for å sørge for asylsøkernes sosiale og humanitære behov har en rekke private aktører og organisasjoner engasjert seg ved å tilby husly, mat, helsetjenester og annen støtte til asylsøkerne.²⁴

Som de fleste vestlige stater, har Israel i økende grad innført en restriktiv asylpolitikk som har til hensikt å gjøre landet til en mindre attraktiv destinasjon for asylsøkere. I juli 2007 inngikk daværende statsminister Ehud Olmert en returavtale med Egypts president Hosni Mubarak. Denne avtalen muliggjorde såkalte «hot returns», der asylsøkere som ble fanget opp på den israelske siden av grensen, raskt kunne sendes tilbake til Egypt. I 2009 ble en ny spesialenhet i politiet opprettet for å øke

antall deportasjoner av asylsøkere og ulovlige innvandrere²⁵ og myndighetene har nylig tatt over saksbehandlingsarbeidet i alle asylsaker.²⁶ Avtalen med Mubarak og den vilkårlige fengslingen og deporteringen av asylsøkere har blitt møtt med betydelig opposisjon internt i Israel. Det har satt i gang en livlig debatt om asyl i den jødiske staten.

Den israelske asyldebatten

Den israelske asyldebatten har vært preget av et sterkt engasjement til støtte for asylsøkere. Ulike interessegrupper som rabbinere, menneskerettighetsgrupper, studentorganisasjoner, religiøse jødiske grupper, beduinorganisasjoner og kibbutz-bevegelsen har alle engasjert seg i asylsøkernes rettigheter og forsøkt å bedre deres levekår i landet. Dette stemmer overens med Statham's argument om at politiske debatter om asyl som regel blir ført av medlemmer av vertslandet og ikke av asylsøkerne, ettersom de har begrensede ressurser og begrenset tilgang til maktkanaler.²⁷

Israel er et land der etnisk identitet og religion fungerer som nærmest ufravikelige markører for sosial tilhørighet. Ettersom nasjonal sikkerhetsretorikk og referanser til eksistensielle trusler farger mye av den politiske debatten, er det bemerkelsesverdig at ikke-jødiske (ofte muslimske) asylsøkere som ankommer landet på ulovlig vis (i noen tilfeller fra fiendtlige land), har blitt ønsket velkommen av et bredt spekter av aktører. Det betyr ikke at fremmedfrykt har vært helt fraværende fra debatten. Ordføreren i byen Hadera, for eksempel, skal ha uttalt at mannlige asylsøkere som befant seg i et lokalt kjøpesenter, utgjorde en trussel for lokale kvinner ettersom de antageligvis var voldtektsmenn.²⁸

Figur 1 viser en markant økning i asylsøknader til Israel i perioden 2005–2008. Kilder: UNHCR og Refugee Rights Forum 2009.

Også noen religiøse ledere, som rabbineren Yisrael Rozen, har uttalt at jøder ikke har noe religiøs forpliktelse til å støtte utlendinger, og refererte til asylsøkerne som «sikkerhetstrusler» og «snikende fiendtlige elementer».²⁹

Men slike utspill til tross, fremmedfiendtlige utsagn kan ikke sies å ha preget den offentlige debatten om asyl i Israel, og det er en bemerkelsesverdig mangel på nasjonal mobilisering mot asylsøkere og ikke-jødiske innvandrere generelt. Dette bekreftes også i andre studier. Etter å ha studert arbeidsmigranter i Israel skriver Zeev Rosenhek: «I slående kontrast til de fleste vesteuropeiske land [...] har voldelige angrep mot migranter ikke funnet sted i Israel og det har heller ikke vært noen demonstrasjoner mot deres tilstedeværelse i landet.»³⁰ Rosenhek forklarer dette fenomenet ved å peke på den ekstremt eksklud-

erende og xenofobiske retorikken som brukes av den politiske eliten i Israel og hvordan denne retorikken «effektivt stenger av det politiske handlingsrommet for [...] mobilisering av [...] politiske aktører på grunnlag av antagonisme mot migrant-er».³¹ Denne mekanismen ser ut til å gjelde for asylspørsmålet også. Men i tillegg til Rosenheks forklaring vil jeg også hevde at mye offentlig støtte og sympati for asylsøkere skyldes de hyppige referansene til jødisk eksilhistorie og annen verdenskrig i asyldebatten.

«En afrikansk Shoah»

Ikke overraskende er det israelske menneskerettighetsorganisasjoner som har vært de mest tydelige støttespillerne for asylsøkere i Israel. Organisasjoner som Hotline for Migrant Workers og Committee for Darfurian Refugees har vært ekstremt aktive

når det gjelder lobbyvirksomhet, og har utfordret israelske myndigheters praksis både i mediene og gjennom rettssystemet. Disse gruppene var også blant de første som begynte å referere til jødisk historie i den israelske asyldebatten.³² Ifølge Anat Ben-Dor, en jurist ved universitetet i Tel Aviv og en aktiv forkjemper for flyktningrett i Israel, ble *Shoah*-retorikken bevisst brukt og introdusert av en gruppe aktivister i 2007 da de tok myndighetenes fengsling av sudanesiske asylsøkere til høyesterett.³³ Myndighetene forsvarte fengslingen ved å karakterisere asylsøkerne som

«Under andre verdenskrig ble jødiske flyktninger nektet adgang til flere land fordi de var tyske statsborgere.»

«infiltratører» fra fiendeland.³⁴ Siden mange av de fengslede sudaneseerne kom fra Darfur-regionen i Sudan, argumenterte aktivistene at Israel, som en jødisk stat, hadde et særlig moralsk ansvar for å beskytte ofre for folkemord. Ved å trekke paralleller mellom folkemord i nåtid og fortid klarte aktivistene å utfordre den kompromissløse sikkerhetsretorikken som ble ført av israelske myndigheter. Etter ett år i fengsel ble sudaneseerne løslatt, mye takket være disse støttegruppene.

Også politikere har referert til *Shoah* når de har snakket om flyktnings rettigheter. I en demonstrasjon som ble holdt på den offisielle Holocaust-minnedagen, uttalte en representant for partiet Meretz at «Israel må være det første landet som åpner sine porter for dem, spesielt i lys av folkemordet på jødene i den europeiske Shoah».³⁵ Knesset-representanten Zevulun Orlov

uttalte også at «vårt historiske minne om det forfulgte folk som gjennomgikk Shoah, forplikter den israelske stat til å gjøre noe for å hjelpe de forfulgte flyktningene».³⁶ Her er det interessant å merke seg at Orlov representerer det religiøst-sionistiske partiet Mafdal, som for øvrig ikke er kjent for å støtte opp om ikke-jøders rettigheter i Israel.

Mange aktivister har kritisert myndighetenes retorikk og behandling av asylsøkere ved å referere til jødene erfaringer under annen verdenskrig. Rita, en kvinne som drev et hjem for kvinnelige asylsøkere, stilte spørsmål ved sikkerhetsretorikken til myndighetene. I et intervju sa hun at «myndighetene påstår at flyktningene er en sikkerhetstrussel fordi de kommer fra et fiendeland, men jeg vil gjerne minne dem på at under annen verdenskrig ble jødiske flyktninger nektet adgang til flere land fordi de var tyske statsborgere».³⁷ Andre har også kritisert den offisielle holdningen at beskyttelse av flyktninger i Israel ville føre til økende antall asylsøkere: «Argumentet om at menneskelig behandling av flyktninger vil føre til at flere flyktninger vil komme til Israel, minner oss om holdninger som Sveits og Storbritannia viste mot jøder under annen verdenskrig. Slike holdninger førte til at jøder ble sendt tilbake til nazistene».³⁸

I tillegg til å referere til *Shoah* har mange også vist til andre aspekter ved jødisk historie og fremhevet erfaringer med eksil samt den forfølgelse og fordrivelse som jøder har vært utsatt for opp gjennom århundrene. Knesset-representanten Yoram Marciano uttalte at «som et folk som var forfulgt i 2000 år i eksil, er vi forpliktet til å vise sensitivitet overfor flyktnings vanskeligheter, uansett hvor de måtte

Ved å referere til jødisk historie, og ikke minst jødernes lidelser under annen verdenskrig, har flyktningforkjempere i Israel tatt i bruk virkningsfulle symboler som utvilsomt har stilt spørsmål ved det høyst ekskluderende israelske migrasjonsregimet.

beefne seg».³⁹ En annen kommentator skrev følgende: «å være rotløs og uvelkommen i denne verden, det er vårt [jøders] mellomnavn. Så vi kan ikke nå behandle mennesker som om de skulle være chametz⁴⁰ som skal brennes».⁴¹

Det faktum at mange asylsøkere kom til Israel gjennom Sinai-ørkenen, fra Egypt, inspirerte noen til å trekke paralleller til den bibelske eksodus fra Egypt. En flyktningaktivist skrev i en kronikk at «i disse dager finner den andre eksodus fra Egypt sted, i sin 2008-versjon. Afrikanernes harde reise startet ikke med sanger om himmelske mirakler, men med de grusomme lyder av folkemord».⁴² Feiringen av den jødiske høytiden *Pesach*, som markerer nettopp jødernes utvandring fra Egypt, har i denne sammenheng blitt en symbolsk høytid for flyktningforkjempere i Israel. De siste to årene har lokale organisasjoner

som Amnesty Israel arrangert en flyktningsseder (høytidsmiddag) i Tel Aviv. Arrangementet kalles «Out of Egypt» og er en klar referanse til både jødisk og afrikansk migrasjon fra Egypt.⁴³

Ved å referere til jødisk historie, og ikke minst jødernes lidelser under annen verdenskrig, har flyktningforkjempere i Israel tatt i bruk virkningsfulle symboler som utvilsomt har stilt spørsmål ved det høyst ekskluderende israelske migrasjonsregimet. Vektleggingen av felles skjebne og erfaringer har, til en viss grad, brutt ned de skarpe skillene mellom jødisk og ikke-jødisk innvandring. Om enn bare midlertidig har asylsøkere blitt inkludert i det jødisk-israelske «vi» og blitt «en av oss». Den anerkjente israelske forfatteren Yoram Kaniuk understreker de overlevendes felles humanitet når han skriver at «de overlevende fra Holocaust er like mye mennesker

som de sudanesiske overlevende».⁴⁴ En annen kommentator skriver at «akkurat som oss flykter de fra åreis med lidelse og elendighet».⁴⁵ Sarah Willen har også skrevet om dette fenomenet med hensyn til arbeidsinnvandrere i Israel. I etterkant av en terroraksjon i Israel der en ikke-jødisk arbeidsinnvandrere ble drept, fant Willen at «de normative skillene mellom anerkjente jødisk-israelske statsborgere og ikke-ankjente, ikke-jødiske migrantarbeidere ble visket ut».⁴⁶ Dette ser også ut til å ha skjedd, til en viss grad, i asyldebatten.

Asylsøkere snakker

Det er ikke bare israelere som har tatt i bruk *Shoah*-retorikken i den israelske asyldebatten. Også asylsøkere har brukt historiske argumenter i deres appeller til israelske myndigheter og det israelske folk. Noen asylsøkere refererer til *Shoah* for å forklare tilstanden i hjemlandet. En kongolesisk asylsøker, for eksempel, fortalte en journalist at «forholdene i Kongo er ville, virkelig, akkurat som i *Shoah*. Ikke noe mat, ikke noe sykehus, og folk dør der. Det er ingenting der».⁴⁷

Referansene til *Shoah* blir også brukt av asylsøkere for å vinne forståelse og støtte fra myndighetene. I et møte i Knesset fortalte en kvinnelig asylsøker at «vi valgte å komme til Israel fordi vi forstod at jødene er sympatisk innstilt overfor dem som har overlevd folkemord. Jeg håper dere vil forstå hva vi har vært gjennom, og at dere vil hjelpe oss».⁴⁸ En sudanesiske asylsøker hadde et lignende resonnement: «Det er veldig vanskelig å forstå hvordan en flyktning har det, men fordi dere overlevde Holocaust, må dere forstå hva vi går igjennom».⁴⁹ Slike argumenter gjenspeiler også Rosenheks funn i hans arbeid med arbeids-

migranter i Israel. Rosenhek skriver at mange migranter «la sterk vekt på felles historiske erfaringer med forfølgelse og lidelse hos afrikanske folk og jøder, som et grunnlag for å få sympati og medfølelse».⁵¹

Et annet høyst symbolsk arrangement som styrket tanken om delte skjebner, var besøket av 11 asylsøkere fra Darfur til Yad Vashem, det offisielle minnesmerket for Holocaust i Israel. Besøket ble arrangert av lokale flyktningaktivister i mars 2007, og det fikk betydelig medieoppmerksomhet. En reporter skrev at «de [asylsøkerne] ba om å få lære om Shoah og det jødiske folk [...] og de sto målløse foran bildene og begynte å forstå dimensjonene på Holocaust».⁵¹ Under besøket fortalte en asylsøker en av journalistene at «det er så trist og så grusomt og så vanskelig. Jeg kan ikke tro at de gjorde det mot jødene».⁵² Ved å refer-

*De moralske og følelsesladde
argumentene har likevel sine
begrensninger.*

ere til *Shoah*, vise sympati og identifisere seg med dens ofre har asylsøkere fremhevet deres felles skjebne med de forfulgte europeiske jødene. Dette er et kraftfullt argument i et land som bygger mye av sin identitet og selvforståelse på hendelsene under annen verdenskrig.

Forestillinger om asyl i Israel

Det er liten tvil om at bruken av *Shoah* og jødisk historie i den israelske asyldebatten har ført til en økt bevissthet om asylsøkerens situasjon i Israel. Man kan også hevde at slike moralske argumenter har åpnet opp for noen positive endringer for asylsøk-

Det faktum at mange asylsøkere kom til Israel gjennom Sinai-ørkenen, fra Egypt, inspirerte noen til å trekke paralleller til den bibelske eksodus fra Egypt.

ere i Israel. I 2007 annonserte daværende statsminister Ehud Olmert at en utvalgt gruppe på 500 asylsøkere fra Darfur ville få flyktningstatus. Selv om det er vanskelig å bevise den direkte årsakssammenhengen mellom asyldebatten og denne avgjørelsen, er de fleste av mine informanter overbevist om at denne konsesjonen var et resultat av den overveldende offentlige støtten til asylsøkerne og de hyppige referansene til jødisk flukthistorie.

De moralske og følelsesladde argumentene beskrevet ovenfor har likevel sine begrensninger. Jeg vil påstå at oppmerksomheten rundt folkemord har ført til at den israelske asyldebatten har handlet, nesten utelukkende, om asylsøkere fra Darfur-regionen i Sudan. Andre, viktige argumenter, som fokuserer på menneskerettigheter, Israels forpliktelser under flyktningkonvensjonen og den formelle flyktningde-

finisjonen, har kommet i skyggen av den emosjonelle debatten.

Ved å trekke paralleller mellom jødernes *Shoah* og dagens Darfur-krise har asylsøkere fra Darfur blitt portrettert i israelsk offentlighet som de eneste «ekte» flyktningene. En slik forståelse ble tydelig understreket av Ehud Olmert i en tale til Knesset i 2007: «Det er nøyaktig 498 flyktninger i Israel. Med andre ord: Resten er arbeidssøkende, smuglere, andre kriminelle eller folk som ikke har noe med asylsøkere å gjøre.»⁵³ De 498 flyktningene Olmert refererte til var asylsøkere fra Darfur. Olmerts rådgiver Vered Suaid fulgte opp denne kunngjøringen ved å uttale til media at «de som ikke kommer fra Darfur eller Sør-Sudan, vil bli returnert til sine hjemland».⁵⁴ Andre politikere har også sagt at «hjelp vil bli gitt til flyktninger fra Darfur alene, og ikke utover det».⁵⁵ Denne fokuser-

ingen på Darfur har også gjenspeilet seg i organisasjonslivet og medierapporter. Den første støttegruppen som ble opprettet for asylsøkere i Israel, het Committee for Darfurian Refugees, og mange asylaktivister i Israel hentet dessuten inspirasjon fra jødiske grupper i USA, som har vært særdeles aktive med lobbyvirksomhet når det gjelder Darfur-krisen.

Den overveldende fokuseringen på asylsøkere fra Darfur reflekterer ikke den demografiske virkeligheten i Israel. I februar 2009 var de to største asylsøkergruppene i landet fra Eritrea (rundt 6500) og Sudan (rundt 5000). Av de 5000 sudanesiske asylsøkerne ble bare 1400 antatt⁵⁶ å være fra Darfur-regionen.⁵⁷ Ifølge flere lokale organisasjoner har den ensidige støtten til Darfur ført til betydelig fiendtlighet mellom ulike grupper asylsøkere.⁵⁸ Mange asylsøkere som kommer til Israel, er fra Eritrea, Tsjad, Elfenbenskysten og Kongo, land der forholdene gir grunnlag for å klassifisere asylsøkerne som konvensjonsflyktninger. Men erfaringene til dem som kommer fra slike land, kan ikke alltid lett sammenlignes med den jødiske *Shoah* eller andre aspekter av jødisk historie. Deres skjebner og historier har derfor fått liten oppmerksomhet i den israelske asyldebatten. Som følge av dette føler mange at deres asylgrunnlag har blitt ignorert av israelske myndigheter, og at de har blitt urettferdig behandlet.

Den følelsesladde Darfur-sentrerte debatten har ikke bare ført til spenninger blant asylsøkere. Den har også overskygget det faktum at Israel har juridiske forpliktelser i henhold til flyktningkonvensjonen. Dette betyr ikke at juridiske og byråkratiske argumenter har vært helt fraværende fra debatten, men det har vært begrenset opp-

merksomhet rundt myndighetenes forpliktelser og flyktningenes rettigheter. En gjennomgang av medierapportene om asylsøkere viser nesten ingen forsøk på å avklare Israels juridiske forpliktelser eller forsøk på å opplyse israelere om flyktning-

*Israelsk asyl- og innvandringspolitikk
har ikke endret seg betydelig i
etterkant av økt asylinnvandring.*

konvensjonen. Det har også vært begrenset oppmerksomhet rundt behovet for å bygge ut et asylsystem som kan behandle individuelle søknader om beskyttelse i henhold til konvensjonen.

Konklusjon

Denne artikkelen har vist at jødiske historiske referanser, spesielt med vekt på *Shoah*, har vært hyppig brukt av både aktivister og asylsøkere i asyldebatten i Israel. Ved å trekke paralleller mellom egen identitet og historie og de utfordringene samtidens asylsøkere står ovenfor, har asylforkjempene lykkes i å rette søkelyset mot asylsøkeres vanskeligheter i dagens Israel.

Samtidig er det klart at sammenligningen mellom jødiske flyktninger og samtidens asylsøkere har ført til en favorisering av visse grupper asylsøkere på bekostning av andre. Asylsøkere fra Darfur har kommet i en særstilling og har fått visse privilegier i motsetning til, for eksempel, søkere fra Eritrea. Videre så har fokuseringen på historiske hendelser hatt begrenset nytteverdi fordi den fokuserer på Israels *unike* historiske ansvar overfor asylsøkere istedenfor å belyse landets juridiske forpliktelser under internasjonal rett. Argumentet om at «vi

var selv flyktninger», gir unektelig en følelsmessig resonans hos mange israelere, men er ikke bærekraftig over tid fordi det ikke tar oppgjør med de høyst problematiske premisene som ligger til grunn for Israels asyl- og migrasjonspolitikk. Dette argumentet er også blitt fremført av Rosenhek, som studerte «claims-making» blant arbeidsinnvandrere i Israel i 1990-årene. Rosenhek fant at arbeidsinnvandrere ofte fremmet krav til israelske myndigheter som «ikke åpenlyst stred imot grunnleggende elementer i det israelske migrasjonsregimet».⁵⁹

Jeg vil påstå at det å trekke *Shoah* og jødisk lidelse inn i asyldebatten, har gjort det mulig for israelske myndigheter å foreta symbolske solidariske handlinger (som å gi asyl til 500 asylsøkere fra Darfur) samtidig som de har styrket et høyst ekskluderende, innvandringsfiendtlig byråkrati hvis målsetting er å få asylsøkerne ut av landet, uten å ta særlig hensyn til deres rettigheter under internasjonale konvensjoner. I 2008 behandlet Knesset en ny lov. Denne loven, populært kalt «Vilnai Act», var tydelig formulert med tanke på asylsøkerne som krysset den egyptiske grensen. Loven vil gi myndighetene mulighet til å fengsle såkalte «infiltratorer», inkludert anerkjente flyktninger og asylsøkere, i inntil fem år. Statsborgere fra fiendeland, som Sudan, ville kunne bli fengslet i inntil syv år.⁶⁰ Slike forslag er en indikasjon på at israelsk asyl- og innvandringspolitikk ikke har endret seg betydelig i etterkant av økt asylinnvandring til landet, til tross for en hjertevarm asyldebatt og bred allmenn støtte til asylsøkere.

• f •

- 1 Human Rights Watch: «Sinai Perils», New York: Human Rights Watch, 2008.
- 2 Adout, Rami: «Asylum seekers and Trafficked Women: A Comparative Perspective on Health Care Entitlements», i Sarah Willen (red.): *Transnational Migration to Israel in Global Comparative Context*. Plymouth: Lexington Books, 2007.
- 3 Se for eksempel Human Rights Watch: «Sinai Perils», New York: Human Rights Watch, 2008; Oliveira Martins, Bruno: «Undocumented Migrants, Asylum Seekers and Refugees in Israel», European Commission, 2009; Refugees' Rights Forum: «Asylum Seekers and Refugees in Israel February 2009 Update», Tel Aviv, 2009.
- 4 I denne artikkelen vil jeg bevisst bruke ordet *Shoah* for å referere til folkemordet på jødene under annen verdens krig. Dette er den hebraiske betegnelsen på Holocaust og betyr direkte oversatt «katastrofe».
- 5 For mer informasjon om dette se f.eks Ben-Dor, Anat og Michael Kagan: «Nowhere to Run. Gay Palestinian asylum seekers in Israel», Tel Aviv: Tel Aviv University, 2009.
- 6 Israeli Ministry of Foreign Affairs: «The printed media: Israel's newspapers» <http://www.mfa.gov.il/MFA/Facts%20About%20Israel/Culture/The%20Printed%20Media-%20Israel-s%20Newspapers>. Hentet 31.mars 2009.
- 7 British Broadcasting Corporation: «The Press in Israel» http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/4969714.stm. Hentet 31. mars 2009.
- 8 Willen, Sarah: «Introduction», i Sarah Willen (red.): *Transnational Migration to Israel in Global Comparative Context*, Plymouth: Lexington Books, 2007.
- 9 Levy, Daniel: «Introduction», i Daniel Levy og Yfaat Weiss (red.): *Challenging Ethnic Citizenship. German and Israeli Perspectives on Immigration*, New York: Berghahn, 2002.
- 10 Shuval, Judith: «Migration to Israel: The Mythology of 'Uniqueness'», i *International Migration*, vol. 36 nr. 1, 1998, s. 3–24.
- 11 Etter en endring av Law of Return på 1970 tallet har alle som har en jødisk forelder eller besteforelder rett til å emigrere til Israel, selv om de ikke blir ansett som jøder i henhold til jødisk religiøs lovgivning (halacha).
- 12 Law of Return 5710–1950: http://www.mfa.gov.il/MFA/MFAArchive/1950_1959/Law%20of%20Return%205710-1950. Hentet 6. august 2009.
- 13 Shuval, Judith: «Migration to Israel: The Mythology of 'Uniqueness'», i *International Migration*, vol. 36 nr. 1, 1998, s. 3–24.
- 14 Smootha, Sammy: «The model of ethnic democracy: Israel as a Jewish and democratic state», i *Nations and Nationalism*, vol. 8, nr. 4 2002, s. 475–503.
- 15 Rosenhek, Zeev: «The politics of claims-making by Labour Migrants in Israel», i *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 25 nr. 4, 1999, s. 575–595.
- 16 Human Rights Watch: «Sinai Perils», New York: Human Rights Watch, 2008.

- 17 Se for eksempel filmen «The Journey of Vaan Nguyen» (2005), som handler om en vietnamesisk familie som fikk asyl i Israel.
- 18 Helm, Sarah: «Bosnian Muslims find haven in Israel», i The Independent, London, 17. februar 1993.
- 19 United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR): «Growing Caseload of asylum seekers for UNHCR offices in Israel. Interview with Micky Bavly», <http://www.unhcr.org/news/NEWS/469797404.html>. Hentet 1. mai 2009.
- 22 Refugees' Rights Forum: «Asylum Seekers and Refugees in Israel: February 2009 Update», Tel Aviv, 2009.
- 21 Adout, Rami: «Asylum seekers and Trafficked Women: A Comparative Perspective on Health Care Entitlements», i Sarah Willen (red.): Transnational Migration to Israel in Global Comparative Context. Plymouth: Lexington Books, 2007.
- 22 For mer bakgrunn om dette se Human Rights Watch: «Sinai Perils», New York: Human Rights Watch, 2008.
- 23 For mer informasjon se: Refugees' Rights Forum: «Asylum Seekers and Refugees in Israel: February 2009 Update», Tel Aviv, 2009 og Ben-Dor, Anat og Rami Adout: «Israel – a safe haven? Problems in the treatment offered by the State of Israel», Tel Aviv, 2003.
- 24 Dette bekreftes i intervju med Alice Nagele, African Refugee Development Centre (ARDC), Tel Aviv, 21 april 2009 og Elisheva Milikovski, The Israeli Organization for Refugees and Asylum Seekers (ASSAF), Tel Aviv, 20 april 2009.
- 25 Lappin, Yaakov: «Oz organizes exit of 800 illegal migrants», i Jerusalem Post, Jerusalem, 23. juli 2009.
- 26 United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR): «Israel takes over review of local asylum claims from UNHCR»: <http://www.unhcr.org/3c5196494.html>. Hentet 1. oktober 2009
- 27 Statham, Paul: «The Contentious Politics of Asylum in Britain and Europe. A research outline», Leeds: Centre for European Political Communications, 2002.
- 28 Yacobi, Haim: «African Refugees' Influx in Israel from a Socio-Political Perspective», San Domenico di Fiesole: European University Institute, 2009.
- 29 Nachshoni, Kobi: «Rabbi Rozen: Ikke send bistand til Gaza og flyktningene fra Darfur», i Yediot Ahronot, Tel Aviv, 27. juni 2007 (alle titler på avisartikler fra Yediot Ahronot er oversatt fra hebraisk av forfatteren).
- 30 Rosenhek, Zeev: «Challenging Exclusionary Migration Regimes: Labor Migration in Israel in Comparative Perspective», i Sarah Willen (red.): Transnational Migration to Israel in Global Comparative Context. Plymouth: Lexington Books, 2007.
- 31 Ibid.
- 32 Det skal nevnes at Menachem Begin også refererte til jødisk historie da han mottok vietnamesiske flyktninger i 1970-årene, men på denne tiden ble ikke slike historiske referanser brukt av aktivister eller lobbygrupper.
- 33 Intervju med Anat Ben Dor, Tel Aviv, 21 april 2009.
- 34 Human Rights Watch: «Sinai Perils», New York: Human Rights Watch, 2008.
- 35 Bershkovsky, Anat: «De sudanesiske flyktningene: blir ikke fanget opp av systemet», i Yediot Ahronot, Tel Aviv, 16. april 2007.
- 36 Meranda, Amnon: «En kampanje ledet av 63 Knesset-representanter: Ikke utvis de sudanesiske flyktningene», i Yediot Ahronot, Tel Aviv, 3. august 2007.
- 37 Dresler, Tamar: «Jeg ankom ditt tilfluktssted: på besøk til et asylsenter for flyktninger fra Sudan», i Yediot Ahronot, Tel Aviv, 04. januar 2007.
- 38 Berman, Yonathan: «Flyktninger som menneskelig avfall», i Yediot Ahronot, Tel Aviv, 15. juni 2008.
- 39 Hason, Miri: «Siden vi er et forfulgt folk må vi finne løsninger for flyktningene fra Sudan», i Yediot Ahronot, Tel Aviv, 30. januar 2007.
- 40 Chametz referer til brød og korn og andre gjærede produkter som ikke spises under Pesach-feiringen. I forberedelsene til Pesach skal all *chametz* fjernes fra det jødiske hjem.
- 41 Weis, Assaf: «En pilegrimsreise til sentralstasjonen», i Yediot Ahronot, Tel Aviv, 02. april 2008.
- 42 Ibid.
- 43 Intervju med Ilan Lonai Werner, Amnesty International Israel, Tel Aviv, 20 april 2009.
- 44 Kaniuk, Yoram: «Hadera. Minner oss om den mørke tiden», Yediot Ahronot, Tel Aviv, 28. juli 2007.
- 45 Weis, Assaf: «En pilegrimsreise til sentralstasjonen», i Yediot Ahronot, Tel Aviv, 02. april 2008.
- 46 Willen, Sarah: «'Flesh of our Flesh': Undocument Migrant Workers' Search for Meaning in the Wake of a Suicide Bombing», i Sarah Willen (red.): Transnational Migration to Israel in Global Comparative Context. Plymouth: Lexington Books, 2007.
- 47 Sela, Neta: «Demonstrasjon i Jerusalem: Israel, av alle land, mishandler flyktninger?», i Yediot Ahronot, Tel Aviv, 5. juni 2006.
- 48 Hason, Miri: «Siden vi er et forfulgt folk, må vi finne løsninger for flyktningene fra Sudan», i Yediot Ahronot, 30. januar 2007.
- 49 Bershkovsky, Anat: «Fra Sudan til Kibbutz: 'Dere er overlevende fra holocaust, forstå oss!', i Yediot Ahronot, Tel Aviv, 21. februar 2007.
- 50 Rosenhek, Zeev: «The politics of claims-making by Labour Migrants in Israel», i Journal of Ethnic and Migration Studies, vol. 25 nr. 4, 1999, s. 575-595.
- 51 Dresler, Tamar: «Flyktninger fra Darfur besøker Yad Vashem: Denne gangen kan ikke verden tie», i Yediot Ahronot, Tel Aviv, 12. mars 2007.
- 52 Ibid.

- 53 Somfalvi, Atilla: "Olmert: Vi burde ikke piske oss selv på grunn av flyktningene fra Darfur", i Yediot Ahronot, Tel Aviv, 17. oktober 2007.
- 54 Bershkovsky, Anat: "Flyktningene fra Sudan ankom Jerusalem: 'Vi har ingen andre muligheter'", i Yediot Ahronot, Tel Aviv, 08.juli 2007.
- 55 Meranda, Amnon: "En kampanje ledet av 63 Knesset-representanter: Ikke utvis de sudanesiske flyktningene", i Yediot Ahronot, Tel Aviv, 3. august 2007.
- 56 Ettersom de fleste asylsøkere ikke har vært gjennom grundige asylintervju eller registreringsprosedyrer er det vanskelig å si med sikkerhet hvor noen av dem kommer fra.
- 57 Refugees' Rights Forum: «Asylum Seekers and Refugees in Israel: February 2009 Update», Tel Aviv, 2009.
- 58 Intervju med Alice Nagele, African Refugee Development Centre (ARDC), Tel Aviv, 21 april 2009 og Elisheva Milikowski, The Israeli Organization for Refugees and Asylum Seekers (ASSAF), Tel Aviv, 20 april 2009.
- 59 Rosenhek, Zeev: "The politics of claims-making by Labour Migrants in Israel", i Journal of Ethnic and Migration Studies, vol. 25 nr. 4, 1999, s. 575-595.
- 60 Ilan, Shahar: "New bill would sentence migrants and refugees to five years in jail", i Haaretz, Tel Aviv, 20 mai 2008.